

KIJEVSKI KRIŽIĆ-ENKOLPION IZ OKOLICE KNINA

Vasilij Pucko

Godine 1952. objavio je Lj. Karaman dva križića-relikvijara iz Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu.¹ Jedan od njih, onaj veći ide u red poznatih tipova proizvedenih u drevnim ruskim, kijevskim majstorskim radionicama. Nabavljen je godine 1930. za kolekciju kninskog muzeja. Prema obavještenju Mate Zekana, kustosa Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika, oba križića potječu iz srednje Dalmacije, ali nisu rezultat arheoloških istraživanja.² Stoga nije moguće točnije odrediti porijeklo križića koji obrađujemo, tim prije što inventarske knjige kninskog muzeja nisu sačuvane. Uvjetno ovaj nalaz možemo locirati u okolicu Knina, pa ćemo križić-enkolpion u daljnjem izlaganju nazivati kninskim.

Iz dvaju razloga kninski križić pobuđuje veći interes, bez obzira što on pripada veoma brojnoj grupi kijevskih križića-enkolpiona.³ Prvi je razlog izvanredna sačuvanost tog primjerka koja omogućuje dobar uvid u stilske karakteristike reljefnih prikaza; drugo, njegov nalaz u Dalmaciji na neobično zanimljiv način dopunjuje kartu rasprostranjenosti enkolpiona ovog tipa.⁴ Posve je prirodno i razumljivo da nas zanima uloga kninskog primjerka u povijesti kijevske umjetničke metalne produkcije, čiji nam se razvitak za sada okvirno očitava.⁵

Križić-enkolpion je u obliku križa, sa zaobljenim krajevima, a sastoji se od dviju posebno izrađenih polovina (sklopki) koje su pri vrhu i dnu spojene šarnirom (u vrhu je još bila pričvršćena alkica). Dimenzije su 10,5 × 7,5 cm, a sa allicom 12 cm. Na zaobljenim se krajevima ističu ispusti, tzv. »suzice« u svrhu boljeg prijanjanja dviju sklopki pri zatvaranju. Prikazi su u visokom reljefu. Medaljoni s poprsjima su na gornjem i bočnim stranama krakova uokvireni reljefnim tordiranim užetom, a jednako tako i rubovi sklopki.

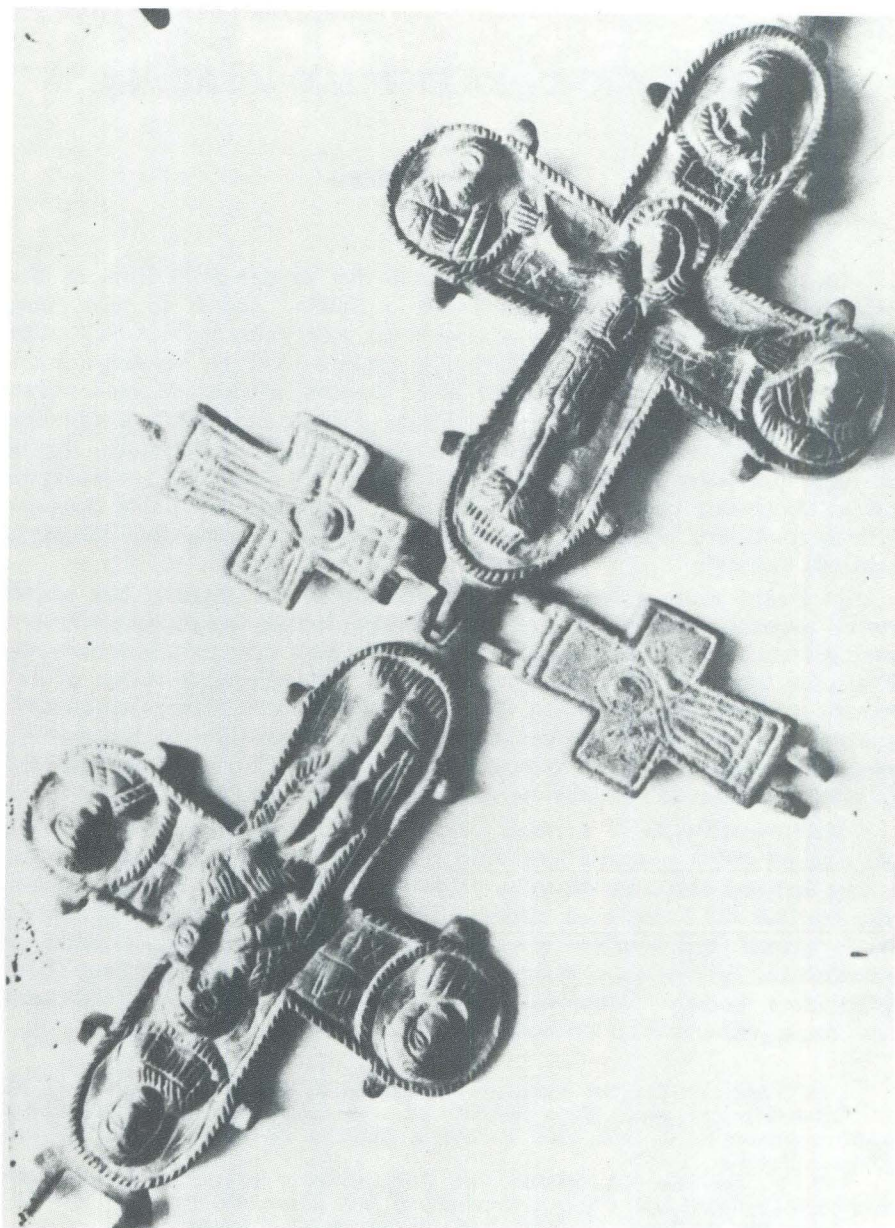
¹ Lj. Karaman. Pregled umjetnosti u Dalmaciji, Zagreb 1952, str. 28, sl. 32.

² Zahvaljujem prof. Mate Zekanu za ove informacije koje mi je priopćio u pismu od 6. juna 1984. godine, a jednako tako i za fotografiju križića-enkolpiona.

³ N. V. Zocenko, Ob odnom tipe drevnerusskih enkolpionov, Drevnosti Srednego Podneprovija, Cbornik naučnih trudov, Kiev 1981, str. 113—124.

⁴ Nav. mj. str. 116—120, (Karta rasprostranjenosti nalaza).

⁵ V. Pucko, Umělecké litectví na Kyjevské Rusi, Umění a řemesla, 1983, N 2, str. 35—37, 66—67.

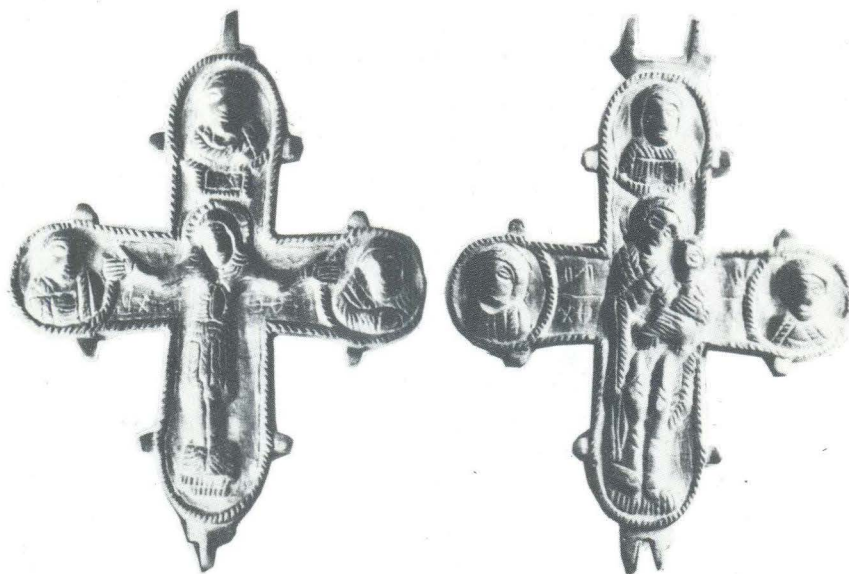

Rastvoreni križić-enkolpion. Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

Na prednjoj je strani raspeti Krist bez križa oslonjen na podnožje, dok mu je nad glavom pravokutna tablica uokvirena užetom s Kristovim monogramima. Tijelo je gotovo uspravno, s jako raširenim rukama svinutim u laktovima. Glava je nagnuta udesno, s aureolom i kristogramom, a o pasu visi perizoma do koljena. Na dlanovima i stopalima vidljive su rane od čavala. U medaljonima na vodoravnim hastama križića nalaze se poprsja Bogorodice i mladog Ivana, a u gornjem medaljonu poprsje nekog sveca (možda Ivana Krstitelja).

Na stražnjoj sklopki križića je reljefni prikaz Bogorodice u uspravnom stavu i nagnutom glavom prema djetetu što ga drži u lijevoj ruci. U tri medaljona su poprsja bez natpisa i ikonografskih karakteristika pa ih nije moguće identificirati.

Kninski primjerak križića-enkolpiona izrađen je od bronce u tehnici lijevanja i čini se da su samo slova urezana. Prema postojećoj klasifikaciji, dalmatinski nalaz treba pripisati grupi enkolpiona s prikazima u visokom reljefu. Iako neki križići, poznati nam iz literature,

Križić-enkolpion iz okolice Knina, prednja i zadnja strana. Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

pokazuju izuzetnu sličnost, ipak niti jedan od njih nije jednak u detaljima našem primjerku. Prvenstveno tu mislimo na nalaz stražnje sklopke enkolpiona pronađenog 1976. godine na Vipolzovskom gradištu kod Černjigova (Kozeletski rajon)⁶ i na enkolpion iz zbirke B. I. i V. N. Hanenko.⁷ Nije isključeno da su oni izliveni iz istog kalupa i da su raz-

⁶ Oster, pokrajinski muzej. Vidi: V. N. Zocenko, nav. dj., str. 117, sl. 3.

⁷ B. I. i V. N. Hanenko, Drevnosti ruskie, Kresti i obrazki I, Kiev 1899, teb. Y, br. 61/61.

like u detaljima rezultat različite sačuvanosti. U svakom slučaju nema sumnje da pripadaju istoj stilskoj grupi. Ta se grupa jasno izdvaja među brojnim varijantama kijevskih križića-enkolpiona istoga tipa suvremenih kninskom primjerku i među onim kasnijim odlivenim u glinenom kalupu. Kasnije primjerke u pravilu karakterizira odsustvo detalja i prividna istrošenost reljefa. Katkada datiranje otežava i nanos patine na odljevu, kao što je slučaj s primjerom iz okoline Kremenca.⁸ Prednja sklopka križića-enkolpiona iz Grabceva u okolici Kaluge, pronađena 1983. godine, pokazuje primjer ponovljenog lijevanja s tehničkim manama.⁹ Odljevi iz Kremenca i Kaluge nisu kasniji od druge polovine 12. stoljeća. U usporedbi s njima kninski primjerak pokazuje izrazite kvalitativne prednosti, kao i spomenuti primjerak iz Vipolzovskog gradišta koji se čuva u Ostri.

Kninski je primjerak manje važan u klasifikaciji različitih varijanata kijevskih križića-enkolpiona ovoga tipa, već je zanimljiviji za istraživanje porijekla prototipa. Vezan je svakako uz 11. stoljeće, u što nas uvjeravaju pronađeni primjerci u arheološkom sloju druge pol. 11. i poč. 12. stoljeća u Kijevu i Novgorodu.

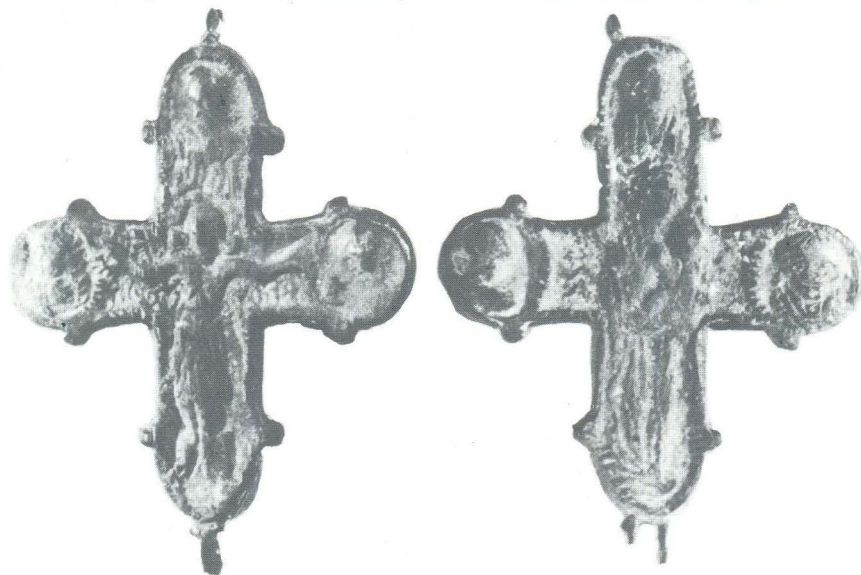
Stranica križića-enkolpiona iz Vipolzovskog gradišta. Oster, Pokrajinski muzej

Malobrojni lijevani primjerci, koji su relativno kasno izdvojeni iz mase proizvoda staroruskog metalnog obrta predmongolskog perioda, ukazuju na karakter umjetničke obrade metala u Kijevu toga vremena. Prvenstveno valja upozoriti na križić-enkolpion s ravnim, jedva rastav-

⁸ Kremeneć, Pokrajinski muzej, vel. 8 x 6,5 cm.

⁹ Kaluga, kolekcija A. Larina, vel. 10,3 x 7,3 cm.

ljenim krakovima. Na njegovoj aversnoj sklopki prikazano je raspeće s poprsjima Bogorodice i Ivana, a na reversnoj uspravljeni Krist-Pantokrator i poprsja triju svetaca. Ovaj je model poznat u nekoliko odljeva, pretežno aversne sklopke, a najkvalitetniji i najbolje sačuvan primjerak čuva se u Nacionalnoj galeriji u Pragu.¹⁰ Ikonografske osobitosti ovih reljefnih prikaza ukazuju na slikani prototip, što se očituje prije svega u modeliranju figure uskom grafičkom linijom koja podsjeća na obodnu liniju slikanog predloška. Crtež ne pokazuje većih disproporcija u izvedbi tijela, osim što je Kristova glava ponešto naglašena i gotovo jednaka širini torza. Ruke s lagano okrenutim dlanovima savijaju se u laktovima, a noge, čija se stopala upiru u podnožje, ponešto su savijena u koljenima. Konture križa, a jednako tako i obodi sklopki optočeni su sitnim kuglicama koje imitiraju biserni niz. Ostale su figure sitne,

Križić-enkolpion iz okolice Kremenca, prednja i zadnja strana. Kremenc, Pokrajinski muzej

glave im dodiruju vrhove prstiju razapetog Krista čiji je monogram IC XC urezan na poprečnoj hasti sklopke. Tablica u vrh križa pričvršćena je prekrštenim užetom i na njoj su grafemi M-S koji su postavljeni nad simbolima Sunca i Mjeseca. Figura Krista na reversnoj sklopki enkolpiona ponešto je izdužena. Ruka koja blagoslivlje je na prsima, a stopa lijeve noge okrenuta u profil. Odjeća se spušta u gustim paralelnim naborima. U vrhu je poprsje mladog mučenika u hlamidi, s križem u desnoj ruci na prsima. Sudeći po tragovima popratnog nat-

¹⁰ Referat o ovom križiću-enkolpionu održala je Ja. Glavačkova na naučnom skupu o bizantskoj umjetnosti 1977. g. u Moskvi. Najsrdačnije se zahvaljujem autorici koja mi je ustupila fotografiju praškog primjerka što će ga sama objaviti.

pisa odnosi se na sv. Georgija. Ikonografski ono odgovara fresci koja se nalazi u crkvi sv. Sofije u Kijevu, u konhi bočne apside posvećene sv. Georgiju, dok se na monetama Jaroslava Mudrog nalazi prikaz sv. Georgija ratnika.¹¹ Natpis krupnim slovima NIKOLAE raspoređen s obiju strana središnjeg lika ne može se, naravno, na njega odnositi. Međutim, natpisi sitnijim slovima na poprečnoj spojci enkolpiona ALENA KOSTA(NTIN) u potpunosti odgovaraju imenima cara Konstantina i majke mu Jelene, čija su poprsja prikazana u bočnim krajevima križa.

Sudeći prema ikonografskim i likovnim karakteristikama prikaza ukrašenih ploha ovih reljefa, a jednako i prema epigrafičkim osobitostima popratnih natpisa, moguće je križić-enkolpion s dosta sigurnosti datirati u 11. stoljeće. Što više, čini se da je na temelju prikaza sv. Jurja-nebeskog, zaštitnika kijevskog kneza Jaroslava Mudroga, nad glavom Krista-Pantokratora s reversne sklopke moguće i preciznije datiranje. Treba pretpostaviti da su enkolpioni, a kalup svakako, nastali u prvoj pol. 11. stoljeća, prije 1054. godine.

Iz doba Jaroslava Mudroga nisu se sačuvali točno datirani reljefi kijevskog porijekla, ali ukazane veze križića-enkolpiona s mozaicima i freskama u sv. Sofiji u Kijevu dozvoljavaju da se druga četvrtina 11. stoljeća smatra vremenskim terminom koji najviše odgovara stilskim karakteristikama ovih proizvoda. Osobito valja podertati ikonografsku sukladnost Raspeća s freskom u najvišoj zoni južnog dijela transepta.¹² Ima dosta paralela i za prikaz uspravljenog Krista.¹³ Stoga enkolpion koji se sada čuva u Pragu, a kijevski je nalaz, možemo s mnogo sigurnosti smatrati najstarijim u nizu ovih ruskih spomenika.

Ovom križiću-enkolpionu stilski je najbliža mala ikona (6,35 × 4,5) od bronce koja na jednoj strani ima prikaz Krista-Pantokratora na prijestolju, a na drugoj arhanđela Mihajla s prorokom Abakom koju datiram u sredinu 11. stoljeća.¹⁴ Argumentaciji o kijevskom porijeklu i dataciji ove ikone, koja je iznesena u posebnoj radnji, dodajemo i primjedbu koja se odnosi na sukladnost tehničkog postupka. Pri tome ne treba zaboraviti da dvostrana reljefna ikona očito odgovara slikanom originalu uvelike štovanom u drevnom Kijevu. Čini nam se da bi ta mogla biti bilateralna ikona koja se nalazila pred oltarom u svetištu arhanđela Mihajla u Vidubićima, a koje je osnovao knez Svevolod Jaroslavić 1070. godine.¹⁵ Još jedan kijevski metalni reljef 11. stoljeća datiramo relativno precizno u vrijeme 1084—1094. godine,¹⁶ a to je »Černigovska grivna« zlatni pektoralni disk dijametra 7,3 cm koji je

¹¹ Vidi: *M. P. Sotnikova, I. G. Spacckij, Tisjačelietie drevnejših monet Rossii, Svodnij katalog russkih monet X—XI vekov, Leningrad 1983, str. 96—104, br. 222—227.*

¹² *B. N. Lazarev, Bizantinskoe i drevnorusskoe iskusstvo, Stati i materijali, Moskva 1978, str. 75—76, sl. na str. 81.*

¹³ Nav. dj., sl. na str. 98, 75, 87, 93.

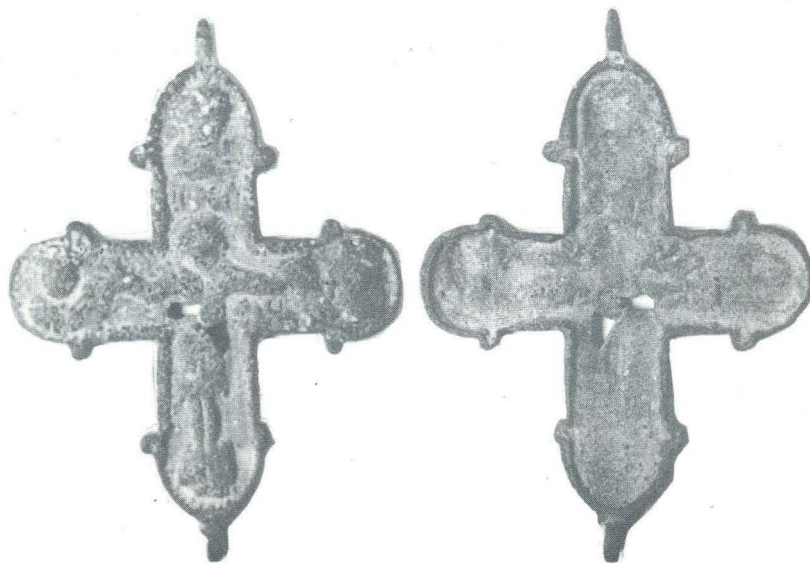
¹⁴ *V. G. Pucko, Russkaja putevaja ikona XI v., Pamjatniki kulturi, Novie otkritija, Ežegodnik-1981, Leningrad 1983, str. 199—206.*

¹⁵ *V. G. Pucko, Proizvedenija iskusstva- relikvii drevnego Kieva (u tisku)*

¹⁶ *B. A. Ribakov, Russkie datirovanie nadpisi XI—XIV vekov, Moskva 1964, br. 9, str. 19—20, tab. XXXIV, crtež 1—2.*

pronađen 1821. godine u okolici Černigova, na obali rijeke Belous. Zahvaljujući natpisu o pomoći Vasiliju na nutarnjem rubu, navedeni se predmet sa sigurnošću vezuje za Vladimira Monomaha jer mu je Vasilije krsno ime. Na grivni je zdepasta figura Mihajla arhandela, minuciozno izvedena, a na drugoj strani glava Meduze s deset zmijskih glava. Poznata je nadalje i brončana kopija »Černigovske grivne« ali sa slabije izvedenim detaljima.¹⁷ Izrada bronačne kopije zlatne grivne Vladimira Monomaha suvremena je originalu.

Prema tome, raspoložemo s nekolicinom primjera kijevskih umjetničkih lijevanih proizvoda koji se datiraju u vremenu od druge do posljednje četvrtine 11. stoljeća. Prvenstveno nas interesira koje mjesto zauzima kninski kijevski križić-enkolpion u nizu ovih kijevskih proizvoda.

Stranica križića-enkolpiona iz Grabceva. Kaluga, Kolekcija A. Larina

Prije svega ne smijemo izgubiti iz vida da taj ima nešto razvijeniju ikonografiju Raspela koja se očituje pored ostalog i u odsustvu križa. S druge pak strane, osjeća se tendencija k izradi masivnijih likova praćena pojavom nešto grubljeg izraza samih reljefa, a stilski podsjeća ponešto na srebrni križić s grčkim natpisom što spominje Lava, prema našem prijedlogu zeta Vladimira Monomaha.¹⁸ Ipak za razliku od na-

¹⁷ B. Šugaevskij, Midjanij zmievik Černigivskoko muzeju — povtorennja zolotoi »Černigivskoi grivni«, Černigiv i pivnične Livoberežžja, Kiev 1928, str. 224—234.

¹⁸ V. G. Pucko, Grečeskaja nadpis iz Voinja, Numizmatika i epigrafika, 1974, XI, str. 209—214.

vedenog primjerka, kijeovski križić-enkolpion pokazuje dobar osjećaj plasticiteta koji se očituje u modelaciji volumena, dakako neshvaćeno u općem smislu, već u odnosu na ostale primjerke ovih proizvoda. Iako se osjeća težnja majstora prema općem pojednostavnjenju, on ipak marljivo prekriva glatku površinu reljefa šrafiranjem ali ne onako minuciozno kao na križiću-enkolpionu u Pragu. Mjestimično se tim postupkom uspješnije dotjeravaju detalji, a mjestimice je to obično šrafiranje kojim se postiže veća izražajnost likova, čime se oni odvajaju od glatke površine.

Bilateralna ikona s prikazom Krista na tronu i arhandela Mihajla s prorokom Abakom. Moskva, Tretjakovskaja galerija

Uspravni lik Bogorodice, koja drži dijete u lijevoj ruci na reversnoj sklopki križića-enkolpiona, pripada očito bizantskoj tradiciji, o čemu svjedoči pored ostalog i zlatni križić-relikvijar 10. stoljeća iz Martvilije.¹⁹ Jednako valja ukazati i na analogiju s gruzijskim procesijskim križevima iz Lapskalde i Gelate.²⁰ To je prikaz Bogorodice Perivlepte koji postaje osobito popularan u Bizantu nakon pobjede cara Romana III Argira (1028—1034) 1030. godine nad Arapima zbog vjerovanja da je njena ikona pomogla konačnom ishodu bitke.²¹ Kao što je poznato, Roman III Argir je podigao u čast Bogorodice Perivlepte manastir u Konstantinopolu,

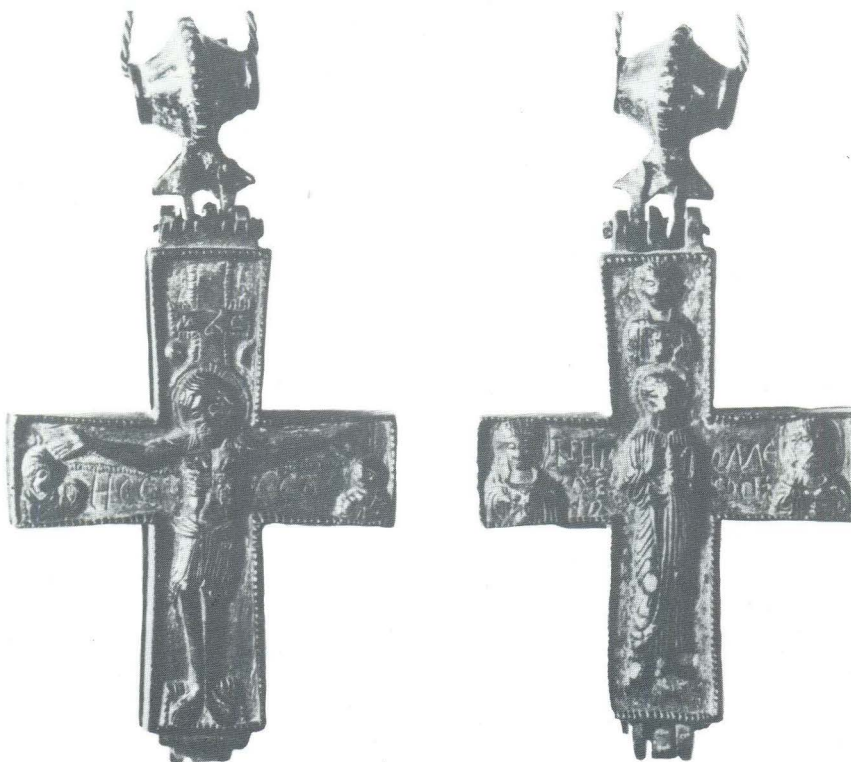
¹⁹ T. Sanikidze, G. Abramishvili, *Orfèvrerie gèorgienne du VIIe au XIX siècle*, Genève 1979, br. 26.

²⁰ G. N. Čubinašvili, *Gruzinskoe čekannoe iskusstvo*, Tbilisi 1959, tab. 366—374.

²¹ M. Tatić-Burić, *Ikona Bogorodice »Prekrasne«*, njeno poreklo i rasprostranjenost, *Zbornik Svetozara Radojčića*, Beograd 1969, str. 335—353.

a dao je i kovati novac s njenim likom.²² Nije isključeno da je kult ove ikone, čije su kopije očito doprle do drevnoga Kijeva, uvjetovao i pojavu odgovarajućih replika na reljefnim križićima-enkolpionima, među koje spada i primjerak što se čuva u Splitu.

Ikonografske i stilske karakteristike navedenog proizvoda određuju mu mjesto između bilateralne ikone i zlatne grivne Vladimira Monomaha. Stoga izradu križića-enkolpiona treba kronološki vezati uz treću

Križić-enkolpion, prednja i zadnja strana. Prag, Nacionalna galerija

četvrtinu 11. stoljeća, ali ipak bliže njegovoj sredini. Već smo upozorili na dosta specifičnu obradu površine reljefa koja se ponešto razlikuje od one na enkolpionu u Pragu. Određenim primjesama manire ipak ne treba davati preveliko značenje, o čemu svjedoči usporedba kninskog i osterskog primjerka. Osterski je primjerak, uzgred rečeno, bliži praškome, a popratni je natpis NIKA (pobjeda) na njima izveden gotovo

²² J. M. Fagerlie, *Milliadesion of Romanus III and Nomisma of Michael IV*, *Museum Notes*, 1964 (New York), XI, str. 227—236.

Černigovska grivna. Zlatni pektoralni privjesak Vladimira Monomaha, prednja i zadnja strana. Lenjingrad, Državni Ruski muzej

istom rukom. K tome on dodatno svjedoči o vezi kijevskog tipa križića-enkolpiona s konstantinopolskim kultom Bogordice Perivlepte, proslavljene zbog pobjede nad Arapima. Na taj način i datacija dobiva dodatnu potvrdu.

Stoga ne treba sumnjati da se pojava tog tipa križića-enkolpiona vezuje uz posljednje godine života Jaroslava Mudroga, u najmanju ruku u posljednje desetljeće. Zato treba precizirati dataciju i predložiti datum izrade u sedmo desetljeće 11. stoljeća. Kada se stilska svojstva ovog proizvoda sitne metalne plastike usporede sa škrljastim reljefima na kojima je dvojni prikaz svetih ratnika iz hrama što ga je osnovao knez Izislav u manastiru sv. Dimitrija u Kijevu,²³ postaje očito da autori kalupa za odljevanje, kako križića-enkolpiona tako i fasadnih aplikacija, pripadaju jednom vremenu i jednom umjetničkom krugu. To znači da je naš tip križića-enkolpiona proizveden od istih majstora koji su zadovoljavali kneževske narudžbe, a ne od strane običnih varoških zanatlija. Potonji su mogli samo kopirati originale, dobivajući lošije odljeve koje smo već i spominjali.

N. V. Zocenko registrirao je ukupno 64 primjerka reljefnih kijevskih križića-enkolpiona s Raspelom i Bogorodicom Perivleptom.²⁴ Njima treba pribrojiti kninski, zatim dva koji se ovdje publiciraju te nekoliko primjeraka iz zbirke crkveno-arheološkog kabineta Moskovske duhovne akademije (Zagorsk). Izvjestan broj enkolpiona naći će se još i u muzejima i privatnim zbirkama. Uza sve to njihov broj nije velik, osobito kada se uzme u obzir da se križići-enkolpioni ovoga tipa dijele ne samo u dvije osnovne grupe već i na više varijanti. Stoga valja voditi računa

²³ B. Pucko, Kievskie reľefi svjaćih vsadnikov, *Starinar*, XXVII/1976, Beograd 1977, str. 111—124.

²⁴ V. N. Zocenko, nav. dj. str. 116.

o svakom primjerku i valja ga izučavati, istražujući njegove posebnosti. Povijest i sudbina jednog primjerka koji bi, prema riječima H. P. Kondakova mogao biti »od izuzetnog interesa i značaja za rusku starinu« svjedoči o tome kako su križići-enkolpioni raspravljanoga tipa i u davnini bili rijetka pojava.²⁵ To je reljefni križić-enkolpion pronađen u selu Kupjatići kod Pinska (Bjelorusija) na kraju 12. stoljeća, proslavljen kao ikona Bogorodice, i 1636. godine prenesen u Kijev kao relikvija kupjtičkog manastira, a koji bijaše osnovan nešto prije 1629. godine.²⁶

Iz svega proizlazi da brončani križić-enkolpion iz zbirke kninskog muzeja, sada u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, pripada grupi kvalitetnih primjeraka kijevskog umjetničkog obrta treće decenije 11. stoljeća. Na žalost nepoznati su nam putevi kojima je dospio u Dalmaciju. Stoga bi bilo riskantno u tom smislu izreći bilo kakve pretpostavke. No ako se dokaže njegovo arheološko porijeklo, valjat će priznati da su do južnih Slavena u okolici Knina dopirale ne samo vijesti nego i materijalna i umjetnička svjedočanstva o kijevskoj Rusiji i njenoj kršćanskoj kulturi.

(Preveo: Nikola Jakšić)

²⁵ N. P. Kondakov, Ikonografija Bogomateri, tom II, Petrograd 1915, str. 240.

²⁶ N. I. Petriv, Kupjatickaja ikona Bogorodici, v cvjazi s drevnerusskimi enkolpionami, Trudi IX Arheologičeskogo sjezda v Bilne tom. II. Moskva 1897, str. 71—78. Vidi i: Pamjatniki ruskoj starini b zapadnih gubernijah, izd. P. N. Batjuškov, VIII: Holmskaja Ruc. — Peterburg 1885, tab X; S. Snessoreva, Zemnaja žizn Bogomateri i opisanie svjatih čudotvornih ee ikon, drugo izdanje, S. — Peterburg 1898, str. 542—544.

КИЕВСКИЙ КРЕСТ-ЭНКОЛПИОН ИЗ ОКРЕСТНОСТЕЙ КНИНА

Василий Пуцко

Бронзовый крест-энколпион с рельефными изображениями Распятия. Хрїста Пантократора и святых (Георгий, Константин и Елена), происходящий из окрестностей Книна, теперь принадлежит Музею хорватских археологических памятников в Сплите. Это произведение киевской металлопластики, входящее в обширную группу аналогичных изделий XI — начала XIII вв. Иконографические особенности и стилистические признаки позволяют датировать публикуемый экземпляр креста-энколпиона 1060-ми гг. Высокий качественный уровень и хорошая сохранность делают это произведение одним из ключевых памятников в истории киевского художественного литья XI в.

LA PETITE CROIX — ENCOLPION DE KIEV DES ENVIRONS DE KNIN

Vasilj Pucko

L'auteur publie la petite croix-encolpion (dimensions: 10,5 x 7,5 cm.), rachetée en 1930 pour le Musée des Antiquités croates à Knin, qui se trouve aujourd'hui au Musée des Monuments archéologiques croates à Split. Elle provient d'une région assez vaste de la Dalmatie centrale, mais ne fut pas découverte lors de fouilles archéologiques. Sur la face antérieure figure le Christ en croix, aux extrémités de l'axe transversal figurent les bustes de la Vierge et de saint Jean, alors qu'au sommet apparaît le buste d'un saint inconnu, peut-être celui de saint Jean-Baptiste. Sur la face postérieure se trouve, debout, la Vierge à l'Enfant; aux extrémités de l'axe transversal et au sommet figurent trois bustes de saints non-identifiés. Cette petite croix-encolpion appartient au type de petites croix-encolpion produites à Kiev au XIes, c'est-à-dire qu'il s'agit là d'un produit de l'artisanat ancien-russe des métaux, de l'époque pré-mongolienne. L'exemplaire le plus proche conservé en Russie est celui qui fut découvert en 1976 sur le chantier de Vipolzov, près de Černjigov, et qui est aujourd'hui conservé à Ostra. Le point de repère pour une datation plus précise se trouve dans la petite croix-encolpion que possède la Galerie nationale de Prague avec son iconographie, c'est-à-dire qu'elle date d'avant l'an 1054.